

Ad 3, *Neg.* Hoc enim aperte falsum est, et a solis Calvinistis et Jansenianis excogitatum ad calumniam struendam adversus doctrinam catholicam (1).

Ad 6, *Neg.* Hæc siquidem est ipsa propositio Jansenii ut *falsa et hæretica* proscripta, prout paulo ante ostendimus.

Ad 7, *Dist.* Dempla fide, quam meritis suis Semipelagiani adscribebant, aut saltem desideriis aut naturæ conatibus, *conc.*; etiam ad initium fidei, *neg.*

Ad 8, *Dist.* Ita tamen ut ejus initium Semipelagiani sibi tribuerent, *conc.*; secus, *neg.* Aliud enim est loqui de fide formali, aliud vero de vocatione ad hanc fidem, circa quam errabant Semipelagiani, ut pariter suo loco ostendimus.

Ad 9, *Dist.* Id est, Faustus, *trans.*; Vitalis, *subdist.* primas partes in negotio salutis tribuebat gratiæ illustrationis, ut Pelagiani, *conc.*; inspirationis sanantis infirmitatem per peccatum in voluntate contractam, *neg.* Sic enim Semipelagianorum errorem refert S. Prosper, scribens ad S. Augustinum (2). Imo et Augustinus ipse eos impugnans ait: *Hæc est illa Pelagianorum mala meritoque reprobata... sententia, qua dicunt gratiam Dei non ad singulos actus dari, sed libero arbitrio esse vel in lege atque doctrina* (3).

Ad 10, *Neg.* Gennadium inter Semipelagianos recensendum esse; quod si interdum ipsis plus quam par esset Gennadius indulset, ab eorum sententia recessit; nihilque in opere citato occurrit, quod Semipelagianismum sapiat. Quare loco cit. catholicam doctrinam expressit (4).

(1) Cfr. Tricassin. *De indifferenti*, etc. part. 1, sect. v, § 1.

(2) En ejus verba, quibus de Semipelagianorum errore edocet S. Augustinus: *Propositum autem vocantis gratiæ (quæ est ad primam fidem) in hoc omnino definiunt, quod Deus constituerit nullum in regnum suum nisi per Sacramentum regenerationis assumere, et ad hoc salutis donum (nempe initium) omnes homines universaliter sive per naturalem, sive per scriptam legem, sive per Evangelicam prædicationem vocari (scilicet per solam gratiam illustrationis et quidem extrinsecam seu objectivam), ut et qui voluerint (nempe per liberum arbitrium cum sola prædicta gratia illustrationis seu intellectus) fiant filii Dei, et inexcusabiles sint qui fideles esse noluerint*, etc. Epist. præmissa lib. S. Aug. *De prædes.* SS. n. 4.

(3) Cfr. plura testimonia apud Tricass. op. cit. part. 1, sect. III et seqq.

(4) Cfr. Maffei, *Hist. Theol.* lib. XVI, cap. 10, ubi Gennadium ostendit virum fuisse catholicum. Sane Gennadius scribit: *Manet itaque ad quærendum salutem arbitrii libertas, sed admonente prius Deo et invitante ad salutem. Nullum credimus ad salutem, nisi Deo invitante, venire.* Inter op. August. tom. VII, pag. 78, apud eundem Maff. loc. cit. Ipse Nat. Alex. *Diss.* IV, in *hist. eccl. sæc. V*, agens de libro Gennadii, ex quo objectum est testimonium, nempe *De dogmat. ecclesiast.* dicit eum catholicum esse et dogma ab Arausiana Synodo traditum in eo contineri, et a Gennadio jam respiciente fuisse editum et missum ad Pontificem Gelasium. Cfr. Meyer, *Hist. de Aux.* vol. II, pag. 331. Circa S. Faustum Regiensem, de cujus orthodoxia a Norisio, Tillemontio aliisque dubitatum est, cfr. Stiltingus, tom. VII, mensis Septembris, ad diem XXVIII, ubi § VIII et seqq. pag. 670 et seqq.

Obj. quarta. Gratia sufficiens est inutilis, perniciosa, ideoque Deo indigna. Ac 1° quidem inutilis est, cum ad operandum nihil inserviat; caret enim effectu. 2° Sed præterea est perniciosa, *qua nemo unquam, fatentibus etiam scholasticis, nisi majorem damnationem assecutus est* (1). 3° Sane nisi talis esset, posset peti a Deo; quod tamen nemo dicit. 4° Hinc Ecclesia semper petit gratiam efficacem. 5° Quorsum enim Deus eam daret, cum jam præviderit eam non nisi in perniciem esse cessuram? Indigna proinde Deo est. Ergo.

Resp. *Dist. antec.* In sensu Janseniano, *conc.*; in sensu catholico, *neg.*

Ad 1, prob. *Dist.* Ad operandum nihil inservit, et caret effectu ex culpa hominis, qui eam respicit, *conc.*; ex defectu sui, *neg.* Omnes enim ejusmodi difficultates, et si quæ sunt aliæ, laborant, ut Logici loquuntur, falso supposito; ex eo enim oriuntur, quod ponatur intrinsecum discrimen inter gratiam efficacem et gratiam sufficientem, quod tamen Ecclesia non docet. Si igitur gratia sufficiens nil aliud est nisi gratia rejecta, seu gratia quæ ex sola hominis malitia effectu suo caret, patet, nullam inde peti amplius posse difficultatem. Nihil enim ejusmodi gratiæ deest, quod requiratur ad effectum obtinendum, sola siquidem perversa hominis voluntas efficit, ut

prolixa dissertatione ipsum defendit ab omni erroris suspitione. Quoniam vero de Gennadio et Fausto agitur, placet afferre judicium, quod Gennadius tulit de libris Fausti, ut appareat utriusque orthodoxia: *Edidit quoque (Faustus), inquit, opus egregium De gratia Dei, qua salvamur, et libero humano mentis arbitrio, in quo salvamur. In quo opere docet, gratiam Dei semper et invitare et præcedere et juvare voluntatem nostram; et quidquid ipsa libertas arbitrii pro labore pietatis mercedis acquirat, non esse proprium meritum, sed gratiæ donum.* Ita in *Catalogo illustrium viror.* inter opp. S. Hieronym. edit. Rom 1572, tom. IX, pag. 316. Hæc erunt animadvertenda ad fraudem præcavendam Jansenii, qui ut facilius, hæreticam doctrinam suam tanquam catholicam obtudat, solet erroris postulare plures antiquos Scriptores catholicos ut evincat errorem Semipelagianorum in eo stitisse, quod vellent immunitatem a necessitate consistere sub gratia. Quidam minus cauti decepti sunt. Si Jansenistas audias, quotquot non admittunt sua paradoxa, totidem Pelagiani aut Semipelagiani sunt; hinc illæ querelæ, quod nulla hæresis adeo diffusa sit, nec tam-on-perserveraverit. Ita Grégoire, *Hist. des Sectes*, tom. II, *Nouveaux Pélagiens*, pag. 295: *Le Pélagianisme est l'erreur la plus répandue... l'erreur d'une foule de prétendus chrétiens qui, sans le professer extérieurement, comptent sur leurs forces naturelles pour opérer le bien. A cette erreur se rattachent toutes les défections qui, dans le cours des siècles, ont affligé l'Eglise (exceptis Lutheranism, Calvinism et Jansenism). Illam tamen recreat et consolatur, quod: L'Italie eut toujours d'habiles défenseurs de la doctrine de S. Augustin sur les vérités de la grâce. Parmi les écrivains italiens qui, dans ces derniers temps, les ont soutenues, se distinguent Tamburini, Natali, Palmieri... l'archevêque Guadagnini.*

(1) Ita Jans. *De grat. Salvatoris*, lib. III, cap. 3, ubi inquit: *Jam vero quid monstruosius proferri potest quam quoddam distinctum a ceteris adjutorii genus, quod nunquam ab initio lapsus humani generis usque ad judicii diem, nullum in humana voluntate effectum habuit aut habiturum est?*

ea non producat effectum, ad quem expeditam ac plenam tribuit facultatem.

Ad 2, *Neg.* Nemo enim Catholicorum docet, quod ipsis assignit Jansenius. Hinc jure Alexander VIII hanc Synnichi propositionem confixit: *Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: a gratia sufficienti libera nos, Domine* (1).

Ad 3, *Dist.* Possit peti a Deo prout simpliciter gratia est, *conc.*; prout sufficiens est, seu reduplicative sumpta, *neg.* Esset enim, juxta dicta, petere a Deo resistantiam gratiæ, quam ipse confert.

Ad 4, *Neg.* Sed Ecclesia petit ac efflagitat in genere Dei gratiam ad bene agendum.

Ad 5, Resp. eadem ratione Deum largiri gratiam, quam prævidet in perniciem cessuram esse ei, qui pervicaciter ipsi resistit, qua tot bona etiam in ordine naturali misericorditer tot hominibus tribuit, etsi prævideat ea in musculam fore pedibus insipientium. Cum enim ipse ingenium, opes, valetudinem aliæque ejusmodi hominibus tribuit, profecto patefacit bonitatem suam, etsi prævideat ex recipientium malitia vertenda ea esse in injuriam munifici largitoris et in ruinam atque extremam eorum perniciem, qui illis abusuri sunt. Resolvitur propterea hæc quæstio in alteram generalem de permissione mali moralis; de qua recolantur, quæ suo loco disputavimus (2).

CAPUT V.

DE GRATIÆ DISTRIBUTIONE.

Conjungunt sese invicem ea, quæ suo loco scripsimus de vera ac sinceravoluntate Dei salvandi omnes et singulos homines ac de morte Christi ex eodem affectu pro omnibus et singulis hominibus, et ea quæ nunc in quæstionem veniunt circa gratiæ divini distributionem; imo posterius hoc argumentum ab illo prior pendet. Nec enim Dei voluntas sterilis est; et, si ipse, ad hominum salutem, ipsam decrevit Christi mortem, dubiumne superesse potest, quin ob Christi merita velit omnibus ac singulis hominibus subsidia necessaria conferre, quibus isti salutem sibi comparare valeant? Hinc Jansenistæ qui cum Noyatoribus contendunt, non omnibus gratiam a Deo conferri necessariam ad salutem, hoc ipso negarunt, Deum sincere velle omnes omnino homines salvos fieri, et Christum pro omnibus prorsus hominibus mortem obisse aut sanguinem suum fudisse; adeo arctus est nexus ac

(1) Cfr. Viva, *Damnatar. Thesium theologica Trutina*, ad Prop. VI inter damnatas ab Alex. VIII. Paria huic damnatæ propositioni protulit Gerberonius, qui scribere ausus est: *Si diabolus posset gratiam dare, non aliam daret quam sufficientem, quia favet ipsius intentioni homines damnandi. Unde potest appellari gratia damnationis.* De Gerberonio ejusque libris cfr. *Le véritable esprit des nouveaux disciples de S. Augustin*, tom. III, *Lettre d'un docteur de Sorbonne à un homme de qualité sur le procès fait par Mr. l'archevêque de Malines à Dom Gabriel Gerberon, moine bénédictin de la Congrég. de S. Maur*, pag. 1214 et seqq.

(2) De Deo, n. 138 et seqq.

dependentia alterius articuli ab altero. Quare, post ea quæ fusi in Tractatu de Deo disputavimus (1), supervacaneum videretur, hanc adnectere peculiarem disceptationem; cum tamen suis argumentis et adstruatur ac impugnetur quod de gratiæ distributione traditur, cogimur proinde de ea, data opera, disserere.

Ut autem ab ordine ac perspicuitate non digrediamur, dispescere debemus ea, quæ de fide sunt, ab iis, quæ eundem certitudinis gradum minime obtinent. Ex his porro, quæ dogma non attingunt, alia sunt quæ communi fere suffragio catholicis Theologis probantur, alia autem quæ privati doctores aut inficiantur aut saltem in dubium revocant, secus ac ferat catholice doctrinæ pia sententia, quæ non patitur Deum exhiberi gratiarum suarum avarum, qui reipsa avarus non est nisi animarum nostrarum (2). Itaque Jansenistæ contendunt, vel ipsis justis volentibus ac conantibus interdum deesse Dei gratiam, qua valeant Dei præcepta adimplere; multo magis id affirmant de peccatoribus fidelibus, præsertim vero de impiis illis, qui vulgo *obcæcati et indurati* audiunt, ac de infidelibus. Nonnulli Theologi cum iis consentiunt circa peccatores obduratos et obcæcatos, maxime vero quoad infideles; etsi cum ceteris teneant, non negari a Deo gratias peccatoribus communibus. Nos igitur totidem propositionibus primo de justis, deinde de peccatoribus, postea de obcæcatis et obduratis, denique de infidelibus disceptabimus.

Præmittimus vero, 1° hic non agi de distributione gratiæ efficacis, cum nemo sit, qui contendat hanc omnibus dari, sed solum de distributione gratiæ proximæ aut remote sufficientis, juxta notionem quam de ea præbuimus, quæ nempe veram, completam ac relate ad præsentis subjecti circumstantias bene operandi facultatem tribuat; 2° non agi de sola gratiæ oblatione, ut nonnulli minus accurate loquuntur aut etiam subdole, ut fucum faciant imperitis, sed de reali gratiæ collatione. Ille enim qui esurienti panem offerret, quem tamen ipse attingere nequiret, ei illu-

(1) Cfr. n. 460 et seqq.

(2) Ita passim S. Augustinus, qui Deum vocat *avarum salutis nostræ et animarum nostrarum*. Jam vero Deus profecto non esset avarus animarum, si earum aliquas relinqueret sine gratia sufficienti ad opera bona faciendâ, ad mala vitandâ et ad consequendam vitam æternam, ut per se patet; siquidem proprium avarorum est, nihil prætermittere eorum, quæ necessaria sunt ad acquirendam pecuniam. Porro S. Augustinus ita Deum avarum exhibere, constat ex *Serm.* XV, apud Sirmundum, apud Maurinos vero *Serm.* CXXV, n. 8: *Parum est, inquit, Domino meo, avarus est, sed avaritia Dei salus nostra est. Avarus est, nummos suos querit (bona opera nostra), imaginem suam colligit (scilicet animas nostras, quæ ad ejus imaginem factæ sunt). Dares, inquit, pecuniam numulariis, et ego veniens cum usuris exigerem. Et Serm.* XXXVII inter Sirmundianos, apud Maur. CCCLIX, n. 2: *Consolatur te non avarus Frater tuus (Christus)... Dixi eum non avarum, et forte invenio avarum. Avarus est; sed nos vult habere, nos vult acquirere. Pro nobis tantum pretium dedit se ipsum; nihil ad hoc pretium addi potest. Enarr. in Ps. XCIX, n. 40, scribit: Avarus est Deus salutis nostræ.*

deret, ita enim esuriens fame interiret. Sic etiam Deus, si solum offerret gratiam, quam tamen reipsa non conferret, homini illuderet, non autem ipsum adjuvaret, quod vel etiam cogitare absurdum est. His positus, sit.

PROPOSITIO I. — *Iustus omnibus, praesertim vero volentibus et conantibus, urgente praecipio, datur a Deo gratia vere ac relative sufficiens ad servanda omnia praecipia.*

De fide est adversus Jansenium, cuius propositio II: *Aliqua praecipia, etc., damnata est ut haeretica.*

Ita porro ex Scripturis catholicam veritatem evincimus: Apostolus, I Cor. X, 15, de justis scribit: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* At qui vera haec minime essent, nisi Deus iustis praesto esset gratia sua urgente praecipio. Haec pariter referuntur verba Eccli. XV, 16. *Si volueris mandata servare, conservabunt te.* Imo et Christi ipsius, Matth. XI, 50, dum dixit: *Jugum meum suave est, et onus meum leve.* ac I Joan. X, 5: *Mandata ejus gratia non sunt.* Haec autem, quibus suavitas ac facilitas mandatorum divinarum commendatur, nisi saltem in iustis vera essent, in nullo alio locum haberent. Jam vero juxta ipsos adversarios, gratia non opitulante, praecipia Dei non modo levia non essent, sed prorsus impossibilia evaderent; cum tamen contrarium de Dei praecipis in Scripturis prorsus praedicetur, argumento est ineluctabili, saltem iustis non deesse gratiam, qua possibilia fiant ac levia.

Non minus facile haec eadem veritas ex S. Augustino adstruitur, cuius verba haec sunt: *Deus, cum per mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum spiritualiter sanat aegrum, vel vivificat mortuum, id est, justificat impium, et cum ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper justoque vivatur (1).* Et alibi fidenter interrogat: *Te jam justum ex fide viventem negliget, deseret, dimittet? Imo vero et hic fovet, et hic adjuvat, et hic necessaria subministrat, et noxia resecat... Dominus curam habet tui, securus esto... Nusquam tibi deest; tu illi noli deesse, tu tibi noli deesse (2).*

Quare Concilium Arausic. II, Can. XXV, sic loquitur: *Hoc secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quae ad salutem animae pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere (3).* Ergo fides catholica docet, omnes baptizatos, ac propterea multo magis justos, divina praecipia adimplere posse; quomodo vero nisi per gratiam? Clarius adhuc Tridentina Synodus catholicam hanc fidem adstruit, sess. VI, can. XVIII: *Si*

(1) Lib. 1. De nat. et grat. cap. 26.

(2) Enarr. in Ps. xxxix, n. 27. Plura alia testimonia ejusdem S. Doctoris cfr. apud Deschamps, op. cit. lib. III, disp. VII, capp. 3, 4 et 5.

(3) Apud Hard. Act. Conc. tom. II, col. 1101.

quis dixerit, Dei praecipia homini etiam justificato et sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit. Jure proinde Innocentius X allatam superius Jansenii propositionem jam anathemate damnatam declaravit, quamvis Janseniani clamant, nihil commune esse inter errorem a Tridentino canone in Novato: illius proscriptum et Jansenii propositionem (1).

DIFFICULTATES.

Obj. prima. S. Petrus, quamvis iustus, caruit gratia, urgente praecipio; Sancti enim Patres aperte id docent, ut Hilarius qui affirmat, ipsum non potuisse vitare culpam (2); et S. Joan. Chrysost. qui scribit: *Negatio Patri non tam erat socordiae et negligentiae, quam ex eo quod Deus eum desererat (3).* Sed praeter ceteris S. Augustinus, cuius verba decretoria sunt: *Quid est homo, inquit, sine gratia Dei, nisi quod fuit Petrus, cum negaret Christum (4)?* Quod saepe alias repetit. Ergo.

Resp. Dist. antec. Et Petrus erat ex iustis humilibus volentibus et conantibus; ut supponitur in propositione Jansenii, *neg.*; erat ex his qui nimium propriis viribus, constantiae ac firmitati suae confidunt, *conc.* Talem autem Petrum fuisse, tum ex Scriptura tum ex adductis Patrum testimoniis abunde constat. Extra causam igitur S. Petri exemplum affertur. Apposite propterea aiebat de Petro S. Augustinus, cuius auctoritate adeo abutuntur Janseniani: *Quis enim dubitaverit, quod... Petrus, si voluisset, ter Dominum non negasset (5)?* Nam, dum se percussum sentit, deponere potuit mentis tumorem, et Deo cum propheta dicere: *Adjutor meus esto, ne derelinquas me (6).*

(1) Nempe Jansenius cum suis contendit, *De grat. Christi*, lib. III, cap. 19. Concilium Tridentinum in adductis locis non loqui de gratia actuali, sed de habituali tantum, idque unum sacram Synodum decernere: Deum nempe non ante a iustis recedere per sanctificantis gratiae subtractionem, quam ipsi per lethale peccatum (ad quod vitandum gratia necessaria actuali destituti sunt, ac propterea vitare non potuerunt) a Deo recesserint. Ideo vero juxta Jansenium usurpat Concilium Tridentinum illa verba: *Deus justificatos non deserit*, ut probe adversus Novatores, justos non desinere tales esse, quod persaepe in venialia peccata incurrant. Ast miserum hoc effugium evertunt verba ejusdem Concilii, sess. XIII, cap. 15, ubi manifestum est Concilium locutum fuisse de auxilio actuali, quod nunquam iustis deest; ait enim de iustis: *Tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet, operans velle et perficere.* Quis haec verba ad gratiam habituales detorqueat? Gratia illa, qua Deus, nisi illam abiciamus, operatur velle et perficere, est gratia operans et cooperans, ideoque actualis, et non habitualis. Cfr. Dechamps, op. cit. lib. II, disp. VIII, cap. 5.

(2) Cap. 52 in Matth. n. 4.

(3) Rom. xxxi in Epist. ad Hebr. n. 5.

(4) Serm. cxxiv de Temp. n. 1.

(5) Lib. De unit. Eccles. cap. 9.

(6) Passim S. Augustinus docet, Petrum de se praesumpsisse, eum proferretur se paratum ad mortem pro Christo subeundam. Quoniam Jansenista toties obtrudunt exemplum Petri, ut evincant iusto

Ergo juxta S. Augustinum derelictus fuit Petrus ob mentis suae tumorem; nec ita derelictus est, ut gratia orationis fuerit destitutus. Adde, ex S. Augustino ab adversariis adductum testimonium apocryphum esse (1). S. Hilarius loquitur de potentia consequenti, ut aiunt, non autem de antecedenti et absoluta; ut patet ex contextu (2). S. Joan. Chrysostomus ideo dicit Deum deseruisse S. Petrum, quia elato erat animo et de se praesumpserat (3).

Obj. secunda. 1° S. Augustinus, lib. De nat. et grat., ait: *Fideles orantes dicunt; et ne nos inferas in tentationem; sed libera nos a malo. Si adest possibilitas, ad quid orant (4)?* Nec reponere juvat, iustis a Deo conferri saltem gratiam orationis, qua bene uentes possint mandata servare; hoc siquidem alienum est a S. Doctoris mente. In hac enim hypothese ratio pateret, quare ex istis alii perseverarent, alii tentationi cedant, quod alii nempe oraverint, alii vero orare neglexerint. 2° At S. Pater fatetur, causam hujus discriminis se plane ignorare: *Si, inquit, ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt interim, quae respondere mihi placeat: O altitudo... et: Nunquid iniquitas apud Deum (5)?* 3° Adde, juxta S. Doctorem justos interdum ipsa orationis gratia destitui: *Nonne, ait ipse, aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida et pene nulla, imo omnino interdum ita nulla; ut neque hoc in nobis eum dolore advertamus... Quid ergo aliud ostenditur nobis, nisi quia et petere et querere et pulsare ille concedit, qui ut haec faciamus jubet (6)?* Ergo.

Resp. ad 1. Dist. Si adest possibilitas per naturam in sensu pelagiano, *conc.*; per gratiam, *neg.* Ad

volenti et conanti gratiam interdum deesse, juverit nonnulla S. Augustini testimonia huc subicere, ut pateat eos longe discedere ab Augustini mente, dum talia effutunt. *Tract. xxvi in Joan. n. 1,* sic Christum Petrum alloquentem inducit: *Quid tantum praesumis? Quid de te sentis? Quid esse te credis? Audi quid sis Amen, amen dico tibi, etc.; ibi, n. 2: Non tamen pro Domino, ut temere praesumebat, processit. Tract. cxiii, n. 6: Ecce, inquit, medici completa est praedictio, aegroti convicta praesumptio. Serm. cxxvii, n. 1: Praesumptionem ferebat, tumorem suum nesciebat. Serm. cxxvii, n. 5: Inventum est quomodo praedixerat medicus, non quomodo praesumpserat aegrotus; et alibi passim.*

(1) Cfr. in Append. tom. IV, Serm. lxxix, n. 1.

(2) Totus hic est, ut excuset S. Petrum, quoad potest; hinc ait: *Et vere prope jam sine piaculo hominem negabat, quem Dei Filium prius agnoverat; tamen quia ex infirmitate carnis vel ambiguis excubisset, amarissime flevit, r-colens trepidationis istius culpam, se nec admonitum potuisse vitare.* Hanc eandem interpretationem dederat S. Ambrosius, lib. X in Luc. n. 82. Sed exploditur a S. Hieronymo et Augustino. Cfr. hic notam edit. Maur.

(3) Subdit enim immediate post cit. verba: *Eru-dians, ut humanam sciret mensuram, et non repugnaret us, quae dicebantur a magistro, neque magis quam alii altum saperet... Nam quoniam erat verisimile eum sibi placere, et elato esse animo, etc.*

(4) Cap. III, n. 62.

(5) Lib. De spiritu, et lit. cap. 54.

(6) Lib. 1, Ad Simplic. quaest. II, n. 2.

searum itaque Pelagii ibi loquitur S. Augustinus; hinc ipsi objicienti: *Non jubet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri, respondit: Ideo jubet (Deus) aliqua, quae non possumus, ut moverimus, quid ab illo petere debeamus.* Supponit igitur, omnes justos habere semper saltem gratiam orationis.

Ad 2. Dist. Id est, fatetur S. Augustinus se ignorare, cur alteri detur gratia praevisa efficax tum orationis tum alterius cujusque operis salutaris, *conc.*; cur detur gratia sufficiens ad haec praestanda vel non detur, *neg.* Nunquam enim de hoc dubitavit aut haesit S. Doctor, cum pro certo haberet, omnibus hanc gratiam praesto esse; quare semper in hominum culpam (non quidem originalem aut actuales preteritas, ut autumant Jansenista) refundit, quod non perseveraverint ob suam negligentiam, socordiam, superbiam; qua fit, ut cum deserunt, deserantur (1).

Ad 3. Dist. Et hic loquitur S. Doctor de effectu ipsius gratiae, *conc.*; de ipsa gratia seu potentia orandi, *neg.* Loquitur scilicet de ipsa actuali oratione, quam, ut ait, *aliquando ita negligimus, ut vel tepide, vel frigide, vel nullatenus cremus, et de eo non doleamus.* Hi siquidem sunt omnes effectus potentiae orandi et non orandi, de quibus solum disserit, non autem de potentia orandi, de qua sola hic agimus. Adde, hic S. Augustinum minime loqui de eo casu, in quo instet praecipium aliquod adimplendum, quod ut possibile fiat, necessaria gratia est (2).

Obj. tertia. 1° Si omnibus iustis, saltem urgente praecipio, daretur gratia sufficiens, iusti omnes etiam non praedestinati perseverare possent. 2° Hoc porro adversatur doctrinae S. Augustini, qui in lib. De dono perseverantiae, cap. XXII, docet, a iusto non praedestinato Deum subtrahere obediendi vi es, ideoque et gratiam relative sufficientem. Etenim prolatam sententiam monachorum Adrumetinarum: *Si qui obeditis, si praedestinati estis, rejiciendi, subtrahuntur obediendi vires, et obedire cessatis, ut veram agnoscat, ne solum quoad asperiores loquendi modum temperat, commutando secundam verbi personam in tertiam scribens: Non dicatur: Si qui obeditis, si praedestinati estis, rejiciendi; sed si qui obedunt, et cetera per verbi personam tertiam dicantur, non per secundam.* Ergo.

Resp. ad 1. *Conc.*; juxta doctrinam Concilii Tridentini, dum ait: *Deus semel sua gratia justificatos non deserit, nisi ab iis prius deseratur (3);* et juxta doctrinam S. Augustini dicentis: *Homine, in eo, quod audieras et tenueras, perseverares, si velles (4).*

(1) Cfr. Tricassin. De necessaria ad salutem gratia omnibus et singulis data, sect. IV, § IV.

(2) Cfr. Tricassin. ibid. et § V. Certe S. Augustinum supponere, omnibus gratiam praesto esse ad mandata servanda, patet ex ejus effato, lib. De perf. justit. cap. 195, ubi animae, quae gravia seu difficilia exsentiat, dicit: *Oret gemitu voluntatis, ut impetret dominum facultatis.*

(3) Sess. VI, cap. 11.

(4) De corrept. et grat. c. 47, n. 11.

Ad 2, *Neg.* Etenim S. Augustinus prædictam sententiam, prout a monachis afferbatur, rejecit ut *abominabilem*, non solum quoad modum, verum etiam quoad rem ipsam. Quod enim *abominabile* est, semper tale est, siye in secunda, siye in tertia persona proferatur. Dum vero eam emendavit, sustulit penitus illam subtractionem virium, in qua sita est vis difficultatis, sic enim eandem propositionem emendatam proponit: *Quid sententiæ deperit*, inquit, *si dicitur: si qui autem obediunt, sed in regnum ejus et gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientia permanent.* Tunc enim sensus hic redditur: Si qui obediunt, et non sunt prædestinati, culpa sua a perseverantia excident, atque ex prævisa hac culpa damnabuntur. Ita mentem S. Augustini exponit S. Prosper in *Responsione ad XII objectionem Gallorum*, dicens: *Vires itaque obedientiæ non ideo cuique subtrahit (Deus), quia eum non prædestinavit; sed ideo eum non prædestinavit, quia recessurum ab ipsa obedientiâ esse prævidit (1).* Quo sensu propositio vera est, neque aliquid ei deperit circa doctrinam de perseverantia in fide, quam S. Doctor propugnabat adversus Semipelagianos.

Obj. quarta. 1º S. Augustinus passim docet, justos interdum volentes et conantes servare præcepta non posse juxta præsentem, quas habent, vires, ut lib. *De grat. et lib. arb.* cap. XVII: *Qui ergo vult facere Dei mandatum et non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam; poterit autem, cum magnam habuerit et robustam.* Quod et sæpe repetit. 2º Adde, Deum gratiam nulli debere; justis propterea denegare posse. Ergo.

Resp. ad 1, *Dist.* Per gratiam proxime sufficientem, *trans.* vel *conc.*; per gratiam remote sufficientem, *neg.* Et hac ratione tum allatum testimonium tum reliqua his similia exponi debent.

Ad 2, *Dist.* Seclusa gratuita Dei promissione, *conc.*; hac supposita, *neg. ant.* ei hinc *neg. cons.*; quia, etsi ex justitia Deus nemini teneatur gratiam conferre saltem efficacem, tenetur tamen ex fidelitate, quam sibi debet, et ex quadam convenientia sapientiæ suæ ac bonitatis justis vires ad servanda præcepta concedere.

PROPOSITIO II. — *Deus omnibus fidelibus peccatoribus non obduratis gratias sufficientes tribuit, quibus possint tum peccata præcavere tum a peccatis respiscere.*

Spectat ad doctrinam catholicam, assertam in Concilio Araus. II, can. XXV, superius laudato. Diximus porro in propositionis enunciatione, gratias a Deo tribui ad præcavenda peccata, ideoque sub hoc respectu toties dari, quoties præceptum urget implendum; dum vero diximus, tum ad respiscendum a peccatis, non ita accipienda propositio est, quasi Deus singulis quibusvis momentis

(1) In Append. ad tom. x, opp. S. August.

gratias conferat; sed pro loco, tempore ceterisve adjunctis, in quibus Deo placuerit illas concedere.

Prior autem propositionis pars iisdem adstruitur Scripturarum testimoniis, quibus ostendimus, prop. præcedente, conferri a Deo justis gratias ad divina mandata servanda. Nam et quoad peccatores vera esse debent verba Christi, quibus affirmat: *Jugum meum suave est et onus meum leve*; tum Joannis effatum: *Mandata ejus gratia non sunt.* Jam vero nec suave reddi potest peccatoribus Christi jugum, nec onus mandatorum ejus leve, nisi per gratiam. Ergo... Quod vero attinet ad alteram propositionis partem, evincitur ejus veritas ex illis Dei verbis apud Ezech. XXXIII, 11: *Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij, sed ut convertatur impius a via sua et vivat. Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis; et quare moriemini, domus Israel?* Evincitur etiam ex illa generali Christi invitatione, Matth. XI, 28: *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.* Unde sic argumentamur: Non potest peccator converti, neque ad Christi sinum iterum se recipere, nisi per gratiam; Deus tamen peccatores omnes, præsertim fideles, ad conversionem invitavit; et Christus peccatores omnes ad se vocat; ergo peccatoribus omnibus, saltem fidelibus et non obduratis, Deus adest per gratiam suam.

Longum esset velle Patrum testimonia recensere, quibus eadem veritas quoad utramque partem ostenditur; unum vel alterum proinde solum laudabimus. Nota sunt verba S. Leonis M.: *Juste enim nobis instat præcepto, qui præcurrit auxilio (1).* S. Augustinus vero hæc præclare scribit: *Cum ubique sit præsens, qui multis modis doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non sibi deputatur ad culpam, quod invitius ignoras; neque illud, quod vulnerata membra non colligis; sed quod volentem sanare contentis (2).* Hinc accedit ejus discipulus S. Prosper, scribens: *Nemini Deus correctionis admittit viam, nec quemquam boni possibilitate dispoliat (3).*

Demum, ceteris omissis, Concilium Tridentinum adversus Lutherum et Calvinum negantes, posse quemlibet penitentiam agere, hæc habet: *Qui accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cum, excitante Deo, per penitentiae sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint (4).* Pro certo igitur habet Concilium, peccatoribus omnibus præsto esse divi-

(1) Serm. xvi, *De Pass. Domini*, cap. vi, edit. Bañer.

(2) Lib. *De nat. et grat.* cap. 67, n. 80. Quæ refert ac repetit ex iis, quæ scripserat S. Doctor, *De lib. arbit.* lib. III, cap. 49.

(3) Resp. ad xv *Object. Vincent.* In App. ad tom. x opp. S. Aug.

(4) Sess. vi, cap. 14. Qui plura cupit, adeat Tricassin. op. cit. *De necessaria*, etc. sect. v. § 1 et seqq.; nec non Dechamps, op. cit. lib. III, disp. VIII, cap. vi.

nae gratiæ subsidium, quo ipsi possint a peccato respiscere.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. S. Augustinus ut expiatorum assumit, gratiam non omnibus a Deo conferri. 1º Ait enim: *Scimus, gratiam non omnibus hominibus dari. Scimus, eis, quibus datur, misericordia gratuita dari. Scimus, eis, quibus non datur, justo judicio Dei non dari (1).* 2º Loqui autem S. Doctorem de gratia sufficienti, patet ex iis, quæ scribit in lib. *De corrept. et grat.* ubi agens de gratia Adamo collata ideoque de gratia sufficienti ait: *Nunc quibus deest tale adjutorium, jam poena peccati est (2).* 3º Ergo juxta ipsum culpa originalis et a fortiori culpa personalis ratio est, quare Deus interdum peccatori gratias sufficientes non tribuat. 4º Sane peccatores indigni sunt quavis gratia. Ergo.

Resp. *Neg. ant.* Ad 1 autem probat. *Dist.* Adstruit S. Augustinus, non omnibus dari gratias sensu Semipelagianorum, quos illic impugnat, *conc.*; in sensu catholico, *subdist.* non omnibus semper dari gratias efficaces aut etiam gratias proxime sufficientes, *conc.*; gratias remote sufficientes, *neg.* Semipelagiipi enim contendebant, Deum gratia sua semper omnibus præsto esse, neque expectare nisi naturales conatus nostræ voluntatis ad eam conferendam.

Ad 2, *Dist.* Quibus deest tale auxilium, nempe proxime sufficiens, jam poena peccati est, *conc.*; remote sufficiens, *neg.*

Ad 3, *Dist. sequel.* In infidelibus ratio hujus subtractionis est utraque culpa, originalis videlicet et actualis, *conc.*; in fidelibus culpa originalis, *neg.* Hoc enim est principium Jansenistarum, qui, etsi Concilium Tridentinum declaraverit, in renatis nihil esse quod Deus odio habeat, ac nihil damnationis esse in iis, qui sunt in Christo Jesu, tamen autumant, peccatum originale semper influere in ipsos baptizatos; quod aliud non est nisi doctrinam Novatorum profiteri, de qua postea agemus. Itaque in fidelibus sola culpa personalis efficere potest, quominus Deus aut gratias efficaces, aut saltem proxime sufficientes interdum subtrahat, non autem gratiam remote sufficientem, quam nemini unquam denegat juxta illa quæ diximus.

Ad 4, *Dist.* Si Deus gratias tribueret juxta dignitatem nostram, *conc.*; si juxta benignitatem ac misericordiam suam, *neg.* Nonne Deus est *præstabilis super malitia?* ut loquitur Joel. II, 13. Quid fieret de iis, qui talia obtrudunt, si Deus pro dignitate nostra gratias suas largiretur?

Obj. secunda. Ideo statuitur, Deum peccatoribus gratia sufficienti adesse, quoties urget præceptum, præsertim supernaturale, quia alioquin præcepta forent impossibilia, nec ad culpam imputari posset illorum transgressio, atqui contrarium plane docet

(1) *Epist. cccvii, ad Vitalem*, cap. v, n. 4, 5 et 6.
(2) Cap. 11, n. 32.

S. Augustinus; 1º siquidem in lib. *De perfect. justitiæ*: *Cum videmus, inquit, claudum, qui sanari potest, recte utique dicimus, debet homo iste esse sine claudicatione, et si debet, potest. Nec tamen cum vult, continuo potest; sed cum fuerit adhibita curatione sanatus, et medicina adjuverit voluntatem (1);* 2º et paulo post *Peccatum est*, subdit, *eum vel non est charitas, quæ esse debet, vel minor est, quam debet; si hoc voluntate vitari possit, siye non possit: quia, si potest, præsens voluntas hoc facit; si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit (2);* ac demum generatim 3º pronunciat, lib. III *De lib. arb.*: *Sunt etiam necessitate facta improbanda, ubi vult homo recte facere, et non potest (3).* 4º Cum vero ab hac doctrina recesserit Pelagius, ejus articulus damnatus est in Concilio Diospolitano: *Oblivionem et ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem (4).* Ergo.

Resp. *Neg. min.* Ad 1 prob. *Dist.* Docet S. Augustinus in adductis verbis, non semper habere peccatores vires ad surgendum a peccatis aut ab iis se abstinendum per gratias immediate et proxime sufficientes, *conc.*; mediate per orationem, *neg.*

Ad 2, *Dist.* Peccatum est, cum non est charitas, aut minor est, etc. hypotheticæ seu dominante cupiditate actuali consequente seu voluntaria, *conc.*; dominante cupiditate, quæ mediante saltem oratione vinci nequeat, aut haberi major charitas non possit, *neg.*

Ad 3, *Dist.* Quin tamen imputetur ad culpam, *conc.*; ut ad culpam imputetur, *neg.* Loquitur enim S. Pater in adducto textu de motibus inordinatis et involuntariis concupiscentiæ, qui catenus improbantur in se, quatenus et ex peccato sunt et ad peccatum inclinant (5).

Ad 4, *Dist.* Quatenus Pelagius affirmabat, secundum necessitatem evenire, quæ ex oblivione et ignorantia per gratiam vineibili patrantur, *conc.*; secundum necessitatem absolutam ex oblivione et ignorantia invincibili provenientem, *neg.* Cum enim ille heresiarcha gratiam proprie dictam ejusque neces-

(1) Cap. 5, n. 5.

(2) Cap. 6, n. 13.

(3) Cap. 18, n. 51.

(4) Apud S. August. lib. *De gestis Pelag.* cap. 18, 42.

(5) Id patet ex scopo S. Doctoris atque ex contextu. Scopus enim ejus est, ut ostendat, concupiscentiæ rebellionem poenam esse peccati originalis, quod omnes contraximus. Contextus porro hic est: in hoc ipso cap. 18, n. 50, jam dixerat: *Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur. Si autem potest, non ei cedatur, et non peccabitur.* Deinde, n. 51, ponit verba nobis objecta, atque immediate prosequitur: *Nam unde sunt illæ voces: Non enim quod volo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago. Et illud: Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Et illud: Caro concupiscit, etc. Sed hæc omnia hominum sunt, ex illa mortis damnatione venientium; nam, si non est ista poena hominis, sed natura, nulla ista peccata sunt... Nunc autem quia ita est, non est bonus (homo), nec habet in potestate ut bonus sit... poenam istam esse quis dubitet? Exinde patet mala adversariorum fides, dum talia obtrudunt.*

sitatem inficiaretur, inferebat, hominem absque gratia subsidio totam legem servare posse; quod si in nonnullis casibus id re ipsa prestare non posset, potius, quam admitteret gratia necessitatem sive ad ignorantia tenebras dispellendas sive ad robur addendum, negabat hominem in illis peccare. Quid porro hoc commune habeat cum doctrina quam tuemur, non video (1).

PROPOSITIO III. — Deus peccatoribus etiam obduratis et obcecatis gratias vere sufficientes confert pro loco et tempore, quibus possint et peccata cavere et a peccatis respicere.

Priusquam propositionem vindicemus, juverit exponere, quinam in numero istorum peccatorum sint ponendi; id vero praestabimus verbis ipsis S. Bernardi, qui sic cor durum describit: *Ipsium est, inquit, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus; minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum; ad judicia severum, inverecondum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium in divina, praeteritorum obliviscens, praesentia negligens, futura non providens* (2).

Sic porro expositam propositionem ut certam propugnemus, Sacrarum Scripturarum, Patrum ac Conciliorum auctoritati innixi, et gravissimis rationum momentis ex ratione theologica depromptis.

Scriptura in primis obduratos ejusmodi peccatores et obcecatos arguit ob resistantiam, quam ex propria sua malitia divinae gratiae opponunt; minatur ipsis irae thesauros ob eorum impenitentiam atque duritiam; testatur ita Deum temperare punitionem aut patienter cum ipsis agere, ut possint mutari a propria malitia, et omnes sine exceptione ulla ad penitentiam reverti. Supponit igitur, non omni eos prorsus gratia destitui.

Etenim S. Stephanus, Act. VII, 51, sic obduratos Judaeos alloquitur: *Dura cervix et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis. Et Apostolus ejusmodi pariter peccatores arguens, scribit: An divitias bonitatis ejus, et patientiae, et longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam et impenitentem cor thesaurizas tibi iram in die irae et revelationis justi judicii Dei* (Rom. II, 4). Auctor libri Sapientiae praeterquam quod cap. XI generatim dicit, Deum alloquens: *Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Diligis omnia quae sunt, et nihil odisti eorum quae fecisti*. Cap. XII, 20, de Chanaanis scelestissimis et obduratis hominibus subdit: *Si inimicos servorum tuorum et debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus et locum, per quae possent mutari a malitia, cum quanta diligentia judicasti filios tuos?* Denique II. Pet. III, 9, scribit Apostolorum princeps:

(1) Cfr. Auctores cit. locis cit.

(2) *De Consid.* lib. I, cap. 2, n. 3, edit. Maur.

Patienter agit (Deus) propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti. Ergo.

Eadem ratione loquuntur Patres. Nam S. Augustinus, *Enarr. in Ps. VI*, n. 8, explanans verba Apostoli: *Tradidit illos Deus in reprobum sensum*, haec habet: *Ea est caecitas mentis. In eam quisquis datus fuerit, ab interiori Dei luce secluditur, sed nondum penitus, cum in hac vita est... Penitus enim esse extra Deum quid est, nisi esse in summa caecitate?* Ergo nemini omnis prorsus gratia subducitur in hac vita degeni, nec quisquam perfecta et absoluta obduratione ac caecitate punitur. Quod quidem saepius repetit, ut *Tract. XII in Joan.* n. 12, ad illa Christi verba: *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Ergo, inquit, quantum in medico est, sanare venit aegrotum. Ipse se interimit, qui praeccepta medici observare non vult. Venit Salvator ad mundum; quare Salvator dicitur mundi, nisi ut salvet mundum, non ut judicet mundum? Salvati non vis ab ipso, ex te judicaberis; et alibi passim* (1).

Nec aliud docent Concilia. Etenim praeter Arausicanum II, cujus can. XXII superius retulimus, et qui huc etiam refertur, cum ejus verba generalia sint, Concil. Valentin. III declarat, can. II: *Malos non ideo perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt* (2). Et Concilium Lateran. IV, cap. Firmiter, quin ullam exceptionem opponat, definit: *Si post suspensionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram penitentiam semper potest reparari* (3). Ast in adversariorum sententia hoc falsum esset; deficiente enim omni gratia, impossibile est, quempiam reparari posse per veram penitentiam; supponit igitur Concilium, haec nunquam homini, quamdiu vivit, penitus deesse.

Ratio denique theologica eaque multiplex et gravissima hujus doctrinae adstipulatur, imo aperte eam demonstrat. Ex his enim, quae suo loco ostendimus, Deus sincere vult istorum etiam salutem, et Christus pro istorum salute mortuus est; Deus jubet ipsos sperare, ac ita jubet, ut rei gravissimi delicti efficiantur salutem desperando, urgente praesertim praeccepto conversionis in articulo mortis, ut omnes docent. Jam vero quomodo veram poterunt habere spem tantam anchoram firmam, quorum semel induerit animum sententia adversariorum, quod nempe ipsi destituti sint omni gratia? Quomodo poterunt sine gratia actum supernaturalis spei theologice elicere? Hoc adeo receptum est in Ecclesia, ut quoties casus contingat, in quo aliquis ex ejusmodi perditis hominibus et effusus in omne vitium, imo et in incredulitatem graviter decumbat, toties accurrant ejus ministri, ut eum hortentur ad resipiscentiam salutarem, ac fideles pro eo preces ad Deum fundant. Ergo pro certo habet Ec-

(1) Cfr. apud Tricassin. *De necessaria gratia*, etc. sect. IV; et apud Dechamps op. cit. lib. III, disp. VIII, cap. 13 et seqq.

(2) Apud Harduin. *Acta Concil.* tom. V, col. 59.

(3) *Ibid.* tom. VII, col. 47 et 18.

clesia, neminem, quamdiu in vivis est, omni prorsus gratia destitui: alioquin ridicula et absurda esset ejusmodi sollicitudo. Quod si quovis tempore abjicienda procul fuit dura ejusmodi sentiendi ratio, luctuosa haec nostra aetate cavendum maxime ab ea est, in qua tot eernimus in omne malum et incredulitatem prolapsos; siquidem de his omnibus actum esset, omnesque ut reprobi, pro quibus nulla spes superest, relinquendi essent. Quis Catholicorum hoc ferat? Talia sensa concipere potuisse Jansenistas, qui alias animadvertimus, non sunt nisi deistae larvati, mirum non est: verum quod ita sentiant catholici Theologi, indignationem et impetum movet, ac incredulis religionem christianam invisam reddit. (1).

Rursum, quoties homines peccant, libere peccant; ergo nunquam omni gratia destituuntur. Quis enim, interrogat S. Augustinus, peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem; caveri igitur potest (2). Atqui juxta adversarios ipsos caveri non potest peccatum absque gratia. Merito igitur concludit Doctor Angelicus: *Dicere, quod aliquod peccatum est in hac vita, de quo quis penitere non possit, erroneum est; primo quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii. Secundo, quia per hoc derogaretur virtuti gratiae, per quam moveri potest cor cujuscumque peccatoris ad penitentiam* (3).

(1) Apposite Cl. Manzoni, *De doctrina morali catholica*, cap. 9, Roma 1826, *De dilata conversione*: Tradatur illa doctrina (de impotentia conversionis), et dic quæso, quales consecutiones habebit quoad moralem hominum agenda rationem! Homo nequit sese ad Deum convertere? sola igitur peccatori superest desperatio, quæ omnem pietatis, humanitatis, et generositatis sensum excludit. Quo in horrendo statu, si quis placide et quiete perseverare posset, hac una lege regeretur, ut procuraret sibi, quomodocumque et quamdiu posset omne voluptatis genus. Homo nequit sese ad Deum convertere? Nullus igitur penitentiae locus, nullus vite emendationi, nullus orationi: nulla jam spes, nulla redemptio, evangelium nullum; absurde ergo ageret, qui peccatorem hortaretur, ut supernaturalibus rationibus motus ad meliorem frugem se reciperet. Homo non judicatur pro eo statu, in quo reperitur, dum vita longitur! Ergo nullus est status iustitiae vel iniustitiae: quandoquidem iustitia ista, homini nequaquam conciliatur amicitia Dei. Quid sentiendum foret de amicitia Dei, quæ hominem in aeterno supplicio relinqueret? Ergo non servantur hujus vite operibus, premia vel poenae; quoniam non supponitur in hac vita status, in quo homo alterutris dignus existat. Nulla ergo est ratio certa et preponderans, quæ homines nullo non tempore ad honeste agendum impellantur. Haec et similia forent consecraria, hujus modi doctrinae... Sub regimine doctrinae catholicae, homo pravis affectibus ad malum deducitur; sed admissa ista doctrina, quam reprobamus, quo quis ratione diligentius uteretur, eo teirius in pejus rueret. In doctrina catholica homines eo efficacius a pravis moribus avocantur, quo diligentius haec doctrina ipsis inculcatur; doctrinam oppositam quicumque sequuntur, vehementius trahuntur ad inhonesta. At ejusmodi doctrina notionibus recte rationis ac sensus religioso adeo adversatur, ut a nemine proposita fuerit, nec unquam recipi possit.

(2) *De lib. arbit.* lib. III, cap. 18.

(3) Part. III, q. 86, a. 1; cfr. S. Joan. Damasc.

Obj. prima. 1° Deus peccatores execat et indurat, ut dicitur Exod. IX, Is. VI, Joan. XII et alibi passim. Atqui Deus non indurat et execat imperfiendo malitiam, juxta notum Augustini effatum (1); ergo saltem subtrahendo gratiam. 2° Totalem porro esse ejusmodi subtractionem ex citatis locis facile evincitur; nam Joan. XII, 59, legitur: *Propterea non poterant credere, quia Isaïas dixit: excæcavit oculos eorum, et induravit cor eorum*. His coherent, quæ leguntur Ecclesiast. VII, 14: *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexit*. Hinc, Isaïæ V, Deus, patefacto Judæorum ad collata ipsis beneficia ingrato animo, sub vinea figura sic vv. 5 et 6 concludit: *Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus, et erit in dirptionem; diruam maceriem ejus, et erit in concalcationem, et ponam eam desertam; non putabitur, et non sordietur, et ascendent vepres et spinæ; et nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem. Quæ quidem verba de spiritali derelictione Patres intellexerunt. Etenim S. Hieronymus: *Tollitur, inquit, Dei auxilium ab his, qui indigni sunt, ut, quia non senserant Deum per beneficia, sentiant per supplicia* (2). S. Cyrillus Alex. scribit: *Dimittam vineam meam, non putabitur, non sordietur* (3). Id est, nulla ei cura impendetur, quæ eam possit corrigere et in melius reducere. Denique S. Thomas: *Auferam sepem ejus, id est, auxilia Angelorum, quibus contra hostes protegebatur... Non putabitur admonitionis aut correptionis vomere, quando peccat, etc* (4). Ergo.*

Resp. ad 1°, *Dist. Maj.* Deus negative peccatores execat et indurat, caecitate ac induratione omnimoda ac perfecta, seu omnem eis penitus denegando gratiam, *neg.*; imperfecta, uberiori subtrahendo auxilia, *conce.* Responso patet ex S. Augustini textu superius citato; alioquin, si penitus essent extra Deum, invenirentur in caecitate summa, quæ propria tantum est damnatorum, eorum scilicet qui viatores esse desierant. Quamdiu autem homines viatores sunt, possunt finem seu metam attingere; non possent autem sine omni prorsus gratia; ergo aliquam semper habeant necesse est, per quam possint converteri.

Ad 2°, *Neg.* Ad primam autem prob. seu ad textum Joan. XII, *Dist.* Non poterant credere impossibilitate consequenti ac voluntaria, *conce.*; antecedenti ac necessaria, *neg.* Apposite idem S. Augustinus:

De fide, lib. II, cap. 26; vid. etiam *Commentarium historicum* cit. Caroli du Plessis d'Argentré, cap. 3, assent. XII.

(1) Ita passim S. August. lib. II, *Quest. in Ecodum*, praesertim quæst. XXII et seqq. Expresse vero cap. 194, n. 44, ubi scribit: *Nec obdurat Deus imperfiendo malitiam, sed non imperfiendo misericordiam.*

(2) *In Isaï.* lib. II, in v. 5 et 6 capitis v. edit. Vati.

(3) *Or. ad hebræos* etc. *Comm. in Is.* lib. I, Orat. III, pag. 84 ed. cit.

(4) *In Expos. in Isaïam*, cap. V, edit. cit. Rom. 1570, t. XIII, fol. 8 a tergo.